

***Az Európai Unió vidékfejlesztési politikája különös tekintettel a csatlakozó országokra**

Csapó J.

Pécsi Tudományegyetem, Természettudományi Kar, Földrajzi Intézet, Turizmus Tanszék, Pécs, 7624 Ifjúság útja 6.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az Európai Unió agrár- és vidékfejlesztési politikái folyamatos változásokon mentek-mennek keresztül, melynek egyik legújabb állomásává a csatlakozni kívánó országok felvétele és az azzal járó strukturális és gazdasági problémák megjelenése vált. Az AGENDA 2000-rel, majd az AGENDA 2000+-al egy újabb folyamat indult meg az Unióban melynek eredményeként az ún. többfunkciós agrármodell kiépítése lett az első számú cél a 15-ök és 2004-től a 25-ök Európájában. Ez a modell az agrár- és vidékfejlesztést kettéválasztva kétpilléres finanszírozási rendszert vezetve be kíván az új évezred európai kihívásaira reagálni a mezőgazdaság s a vidékfejlesztés terén. Hazánk alapvető érdeke, hogy minél gyorsabban sajátítsa el az Unióban használatos regionális támogatásokért folytatott módszereket, megfelelő intézményhátteret, pályázatokat és programokat hozva létre, ezáltal mind aktívabban vonva be a vidéki lakosságot is a tervek megvalósításában.

(Kulcsszavak: Európai Unió, vidékfejlesztési politika, Magyarország, csatlakozás, többfunkciós agrármodell)

ABSTRACT

Rural development policy of the European Union in particular focus of Hungary's joining

J. Csapó

University of Pécs, Faculty of Natural Sciences, Institute of Geography, Department of Tourism, Pécs, H-7624 Ifjúság útja 6.

The agricultural and rural development policies of the European Union come/come across constant changes, becoming one of the newest stages of structural and economic problems the joining of the new member states. A new process has been initiated with Agenda 2000 and Agenda 2000+ in the Union due to which the establishment of the so called multifunctional agricultural model became a priority for the EU15 and later on the EU25. This model, separating agrarian and rural development introducing a two pillar finance system, wishes to react on the European challenges of the new millennium on the fields of agriculture and rural development. It is a basic need of Hungary to acquire as fast as possible the methods of the Union in order to receive regional grants, create adequate institutional background, projects and programmes involving more actively the rural population into the accomplishment of development plans.

(Keywords: European Union, rural development policy, Hungary, joining of the EU, multifunctional agricultural model)

*A szerkesztőbizottság megjegyzése: a tanulmány 2004 febr. 24-én, az EU-hoz történő csatlakozást megelőzően érkezett közlésre, ezért néhány eleme már megvalósult.

BEVEZETÉS

Magyarország 2004. május 1-jei csatlakozása az Európai Unióhoz új fejezetet nyit meg az ország társadalmi, gazdasági életében. A rendszerváltás kihívásai részben átalakulnak, részben pedig az uniós csatlakozással párhuzamosan újabbakkal kell szembenéznünk. Az Európai Unió vidékfejlesztési politikája is folyamatos változásokon ment át az utóbbi években, évtizedekben. Először az EU15 megváltozott igényeihez igazodva, a későbbiekben pedig – a világgazdaság változásait is figyelembe véve – az új tagok felvétele nyújtott újabb, komoly kihívásokat. Tanulmányom elsősorban az Európai Unió vidékfejlesztési politikáját kívánja bemutatni, külön kihangsúlyozva az újonnan csatlakozó országok bekapcsolódásának folyamatát, nehézségeit, előnyeit, illetve hátrányait.

VIDÉKFEJLESZTÉS AZ EURÓPAI UNIÓBAN

Az Európai Unió területének mintegy 80%-át mezőgazdasági termelésre berendezkedett területek adják, ahol az összlakosság 25%-a él. Az Unió rurális térségeiben természetesen óriási földrajzi és gazdasági diverzifikáció tapasztalható mind a termelési módokban, mind pedig a termelési ágakban. A Közös Agrárpolitika (CAP) működésének kihívásai közé tartozik többek közt az agrárium újrastrukturálása, a távoli területek gazdasági bevonása (pl. Finnország, Svédország, Spanyolország egyes területei), a depopuláció megállítása (pl. Franciaország középső területei, Spanyolország belső régiói), a szolgáltatások növelése, a természet védelme. A XXI. századra mind fontosabbá vált a környezetvédelem, a rurális gazdaságok életképességének növelése, az élelmiszerek minősége, az állategészségügyi sztenderdek bevezetése. Fentiek következtében a CAP az utóbbi években két fontos reformon ment keresztül, először 1999-ben ('Agenda 2000') majd pedig 2003-ban.

Annak ellenére, hogy napjainkra a primer szektor és a foglalkoztatottak aránya is nagymértékben vesztett korábbi jelentőségéből a gazdaságban, a mezőgazdaság továbbra is igen fontos szerepet tölt be a tájpotenciál kihasználása, a vidéki lakosság gazdasági diverzifikációja (pl. falusi turizmus), illetve a rurális táj és kulturális örökség védelmében.

Mezőgazdaság és regionális politika

Az Európai Unióban belül közismerten óriási fejlettségbeli különbségek tapasztalhatók. Az egyes országok társadalmi-gazdasági fejlettségének tükrében Luxemburg éves egy főre jutó GDP-je több mint kétszerese Görögországnak. Regionális szinten, még szembe-tűnőbb különbségeket állapíthatunk meg összehasonlítva az Unió legfejlettebb területeit (az európai Kék Banán zónáját) a legelmaradottabb portugál, görög, spanyol régiókkal.

Fentiek következtében az Európai Unió egyik legfontosabb prioritása a gazdasági és szociális kohézió kialakítása, melynek elérésére a Strukturális Alapokat és Kohéziós Alapot hozta létre.

Strukturális Alapok

A Strukturális Alapok támogatási rendszerének alapelvei a következők:

- programozás elve;
- partnerség elve;
- adicionalitás elve;
- menedzsment, monitoring és értékelés;
- fizetések és pénzügyi kontroll.

A strukturális alapokból a fejlesztendő területek egy meghatározott célrendszer alapján kapnak támogatást. 1999-től a korábbi hatról háromra módosult a célkitűzések száma (*European Communities*, 1999).

1. *célkitűzés*: azokat a NUTS II. régiókat támogatja, ahol az egy főre jutó GDP nem éri el a közösségi átlag 75%-át, továbbá a legtávolabbi régiókat, illetve a korábbi 6. célkitűzés alá tartozó, rendkívül ritkán lakott területeket (a Strukturális Alapok 69,7%-ával, 135,9 milliárd euróval gazdálkodik).

2. *célkitűzés*: feladata a strukturális nehézségekkel, a társadalmi-gazdasági átalakulás problémáival küzdő területek támogatása. Az EU népességének legfeljebb 18%-a tartozhat a célkitűzés alá. (A Strukturális Alapok 11,5%-ával, 22,5 milliárd euróval gazdálkodik.)

3. *célkitűzés*: az első célkitűzésen kívül eső területeken az oktatási, képzési, foglalkoztatási rendszerek és politikák fejlesztésére irányul (a Strukturális Alapok 12,3%-ával, 24,05 milliárd euróval gazdálkodik).

(www.europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm)

Mint azt már korábban említettük, a Strukturális Alapok alapvető célja az Európai Unió belüli gazdasági és szociális kohézió elérése, a fejletlenebb területek, régiók csatlakozásának felzárkóztatása a gazdasági magterületekhez. Az AGENDA 2000 után a Strukturális Alapok támogatási politikáinak reformálásával még inkább preferált céljá vált a támogatások koncentrációja, hatékonyságának növelése, a prioritást adó célkitűzések lecsökkentése. A teljes alapok mintegy 70%-át kívánják az elmaradott térségek támogatására fordítani (*European Communities*, 1999). A 2000-2006 közti költségvetési periódusban összesen 213 milliárd eurót különítettek el a programok finanszírozására, melyből a Strukturális Alapok 195 milliárd euróval, a Kohéziós Alapok pedig 18 milliárd euróval rendelkeznek (*Régiók Európája, az Európai Unió regionális politikája*, 2000).

Fentiek finanszírozására az Európai Unió összesen négy Strukturális Alapot hozott létre.

I. Az Európai Regionális Fejlesztési Alap (European Regional Development Fund -ERDF)

Az alapot 1975-ben hozták létre, alapvető feladatuként a regionális különbségek kiegyenlítését, a különböző fejlettségű régiók kohéziójának elősegítését adták meg. A *vidékfejlesztés* által – ha közvetett módon is – hasznosítható formái a következők:

- infrastruktúra fejlesztése;
- oktatás, és egészségügy fejlesztése;
- környezetvédelem;
- az ipari területek és a depressziós urbánus terek regenerációja;
- a rurális területek és a halászattól nagyban függő területek fejlesztése, revitalizációja, területfejlesztése (<http://www.inforegio.cec.eu.int>).

II. Az Európai Szociális Alap (European Social Fund-ESF)

Az Európai Szociális Alapot 1960-ban hozták létre, elsődleges célja a munkanélküliség elleni küzdelem, a humán erőforrások fejlesztése és a munkaerőpiac integrációjának támogatása.

III. Az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund-EAGGF)

Az EU regionális politikáján belül a legfontosabb vidékfejlesztést érintő alap az 1962-ben létrejött Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap. Feladata a rurális terek fejlesztése és a mezőgazdasági struktúrák javítása. A vidékfejlesztésben is hasznosítható vonatkozásai a következők:

- befektetések a modernizáció, a termékminőség és a környezeti értékek megóvása terén;
- a kevésbé hasznosítható területek támogatása;
- az erdők optimális használatának kifejlesztése;
- a rurális területek fejlesztése a turizmus, a helyi gazdaság és a kézműves termékek támogatása terén (<http://www.inforegio.cec.eu.int>).

IV. Halászati Orientációs Pénzügyi Eszköz (Financial Instrument for Fisheries Guidance-FIFG)

Az 1993-ban létrehozott Halászati Orientációs Pénzügyi Eszköz elsődleges feladata a halászati tevékenység és azok kihasználtságának fenntarthatóvá tétele.

1. táblázat

Az EU 2000-2006 évre szóló költségvetése

Millió euró(1)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Mezőgazdaság(2)	40920	42800	43900	43770	42760	41930	41660
(EMOGA)(3)							
<i>Ebből vidékfejlesztés(4)</i>	<i>4300</i>	<i>4320</i>	<i>4330</i>	<i>4340</i>	<i>4350</i>	<i>4360</i>	<i>4370</i>
Strukturális és kohéziós alapok(5)	32045	31450	30865	30285	29595	29595	29170
Külső akciók(6)	4550	4560	4570	4580	4590	4600	4610
Adminisztrációs költségek(7)	4560	4600	4700	4800	4900	5000	5100
Tartalékok(8)	900	900	650	400	400	400	400
Előcsatlakozási támogatás(9)	3120	3120	3120	3120	3120	3120	3120
Ebből(10): PHARE	1560	1560	1560	1560	1560	1560	1560
SAPARD	520	520	520	520	520	520	520
ISPA	1040	1040	1040	1040	1040	1040	1040
Újonnan felvettek kerete(11)	-	-	4140	6710	8890	11440	14220
Ebből: mezőgazdaság(12)			1600	2030	2450	2930	3400
egyéb(13)			2540	4680	6640	8510	10820
Közösségi kifizetések felső határa(14)	89600	91110	98360	101590	100800	101600	103840

Forrás (source): Pete, 2000

Table 1: Budget of the EU for 2000-2006

Million euro(1), Agriculture(2), EAGGF(3), Rural development(4), Structural and Cohesion Funds(5), External actions(6), Administrative costs(7), Reserves(8), Pre-accession Fund(9), Out of which(10), Budget of the newly joined countries(11), Out of which: agriculture(12), Other(13), Upper limit of Community payments(14)

Kohéziós Alap (Cohesion Fund-CF)

Az 1994-ben létrehozott, tágabb értelemben szintén a Strukturális Alapokhoz tartozó Kohéziós Alap támogatási forrásai elsősorban azokra az országokra irányulnak, ahol a vásárlóerő-paritáson mért GDP nem éri el a közösségi érték 90%-át. Az alap további céljai a Gazdasági és Monetáris Unióra való átállás nehézségeinek a finanszírozása, illetve a szállítási és környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése. A kohéziós alaptól négy ország részesült támogatásban: Írország, Portugália, Spanyolország és Görögország. Megfigyelhető, hogy a mediterrán országok mellett Írországban is nagy fontossággal bír a turizmus, így az alap egyik közvetett jelensége – a környezetvédelem és az infrastruktúra kiépítésével, fejlesztésével – az idegenforgalom támogatása mellett a rurális terek diverzifikációjának hathatós támogatása is

(www.europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm).

A Közösségi Kezdeményezési Programok (Community Initiative Programmes-CIP)

Az 1988-ban létrehozott program célja a hasonló problémákkal küszködő régiók azonos eszközökkel való támogatása (Horváth, 1998). A támogatás mennyisége a Strukturális Alapok összesen mintegy 5,35%-át emésztí fel. Az Agenda 2000 értelmében a korábbi 13 közösségi kezdeményezési programot (INTERREG, EHRD, ENVIREG, LEADER, ADAPT, RECITE, URBAN, REGIS II., RESIDER és RENAVAL, RECHAR, KONVER, PESCA, SMEs) 4-re csökkentették a hatékonyabb támogatás elérése végett. Ezek a következők.

- INTERREG III.: feladata a határ menti régiók támogatása, az együttműködés, illetve a terület-és vidékfejlesztés ösztönzése.
- LEADER+: a program, a Közösségi Kezdeményezések közül elsősorban a vidékfejlesztésre koncentrálva, nagyszabású, alternatív fejlődési módokat biztosít a mezőgazdasági bevételek kiegészítése céljából. A program elméleti alapját, a rurális turizmus lehetőségeinek felismerését az a tény támasztja alá, hogy a kutatók azt a lokális fejlődés egyik potenciális előmozdítójának, a gazdasági és szociális felzárkózás lehetséges formájának tekintik, illetve a rurális örökség lehetséges konzerválási módjaként definiálják (Hall és Page, 1999). (Az angolszász „rural tourism” terminus nem felel meg teljes egészében a magyar „falusi turizmus” kifejezésnek, ezért használom a kissé idegenül hangzó rurális turizmus elnevezést.)
- A további két Közösségi Kezdeményezés (EQUAL, URBAN II.) érdemben nem foglalkozik vidékfejlesztéssel.

A vidékfejlesztés reformja

Agenda 2000

Az Agenda 2000 által bevezetett vidékfejlesztési reformok legfontosabb céljai a különböző EU források közti integrálás bevezetése, kiegyensúlyozott, fenntartható fejlődés kialakítása volt. Az EU 2000-2006-os vidékfejlesztési politikájának lényegét mindazonáltal az 1247/1999 EK Tanácsi rendelet és az ezt kiegészítő 2003. szeptember 23-i EK Tanácsi rendelet tartalmazza.

Az elmélyülő fejlődés legfontosabb pontjai:

- a mezőgazdasági és erdőgazdasági szektor erősítése,
- a rurális terek versenyképességének növelése,
- a környezet és a rurális örökség fenntartható védelme.

Ezek eredményeképp az EU nem pusztán a mezőgazdasági termelésre koncentrált, hanem mind nagyobb hangsúlyt kezdett fordítani a vidékfejlesztésre, a rurális terek fokozottabb hasznosítására, gazdasági szerepük növelésére.

Mindent összevetve az Agenda 2000 vidékfejlesztési intézkedéseit összesen 22 területre koncentrálja, mely az alábbiakban csoportosítható:

- befektetések a farmgazdaságokban
- emberi erőforrás fejlesztés: a fiatal munkaerő szerepe, korai nyugdíjazás, képzés;
- kedvezőtlen adottságú területek, környezeti károknak kitett területek;
- mezőgazdasági-környezeti kérdések;
- mezőgazdasági termékek előállítás és marketingje;
- erdőgazdaság;
- a rurális területek fejlesztésének promóciója.

Ezen témakörök alapján az EU15-ök 2000-2006 közti támogatásait a 2. táblázat mutatja be.

2. táblázat

A 2000-2006 közti EMOGA támogatások megoszlása (EU15)

Vidékfejlesztési témakörök(1)	millió €	%
Befektetések a farmer-gazdaságokban(2)	4682	9,5%
Emberi erőforrás fejlesztés: a fiatal munkaerő szerepe(3)	1824	3,7%
Korai nyugdíjazás(4)	1423	2,9%
Képzés(5)	344	0,7%
Kedvezőtlen adottságú területek, környezeti károknak kitett területek(6)	6128	12,5%
Mezőgazdasági-környezeti kérdések(7)	13480	27,5%
Mezőgazdasági termékek előállítása és marketingje(8)	3760	7,7%
Erdőgazdaság(9)	4807	9,8%
A rurális területek fejlesztésének promóciója(10)	12649	25,8%
Összesen(11)	49 097	100

Forrás (source): Rural Development in the EU. European Communities, 2003

Table 2: Distribution of the EAGGF Grants between 2000-2006 (EU15)

Rural Development Measures(1), Investments in Farms(2), Human Resources Development: Young Farmers(3), Early Retirement(4), Vocational Training(5), Less Favoured Areas and Areas with environmental restrictions(6), Agri-Environment(7), Investments in processing/marketing(8), Forestry(9), Adaptation and Development of Rural Areas(10) Total rural development measures(11)

Támogatási formák

Az EU vidékfejlesztési támogatása elsősorban az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA), továbbá a tagállamok együttes finanszírozása alapján történik, azonban – jóval kisebb mértékben – a Strukturális Alapok mindegyike foglalkozik a témakörrel. Az Agenda 2000 reformjainak köszönhetően a mezőgazdasági és vidékfejlesztési témaköröket egy irányítási norma alá vonták, amit napjainkban a CAP második pillérének is hívunk.

A vidékfejlesztési projektek támogatása a Strukturális Alapok által kialakított regionális beosztás alapján a következők szerint történik.

- Az 1. célkitűzés alá tartozó területeken a támogatási forrásokat az EMOGA-Orientációs Alapja (EAGGF-Guidance Section) adja
- A 2. célkitűzés alá tartozó területeken a támogatási forrásokat az EMOGA-Garancia Alapja biztosítja (EAGGF-Guarantee Section)

A 2000-2006-os periódus alatt az EU vidékfejlesztésre fordított-fordítandó támogatásai összesen 50 milliárd eurót tesznek ki, melyből 33 milliárd a Garancia Alapból, 18 milliárd pedig az Orientációs Alapból származik. A Leader+ összesen mintegy 2 milliárd euróval járul hozzá a támogatásokhoz (3. táblázat). A tervezési periódusra összesen 230 vidékfejlesztést is tartalmazó programot fogadott el a Közösség.

A CAP 2003-as reformja

2003 júniusára a Miniszterek Tanácsa elfogadta a CAP további reformját, mely a vidékfejlesztés szempontjából lényegében az Agenda 2000 törekvéseit követi. A reformok alapvető célja a támogatások biztosításának egyensúlyba hozása, ezáltal a vidékfejlesztés erősítése, a támogatási források első pilléréből a másodikba csoportosítással, az Európai Unió területén kialakított szabályozó rendszer segítségével.

3. táblázat

Az EU15-ök vidékfejlesztési programjai és támogatásai

	Programok(1)	EMOGA társfinanszírozás(2)	EU hozzájárulás(3) (milliárd €)
Vidékfejlesztési programok(4)	68	Garancia Alap	
2. célkitűzés alá tartozó vidékfejlesztési programok(5)	20	Garancia Alap	32,9
1. célkitűzés alá tartozó vidékfejlesztési programok(6)	69	Orientációs Alapból	17,5
Leader+ programok(7)	73	Orientációs Alapból	2,1
Összesen(8)	230		52,5

Forrás (source): Rural Development in the EU. European Communities, 2003

Table 3: Rural Development Grants and Programmes of the EU 15

Programmes(1), Cofinanced by EAGGF Section (2), Community Contribution (billion €)(3), Rural Development Programmes(4), Objective 2 Programmes with RD Measures(5), Objective 1 Programmes with RD Measures(6), Leader+ programmes(7), Total(8)

Nagy hangsúlyt fektetnek továbbá az EU normák betartására, az ún. cross-compliance rendszer segítségével. Törvényi szinten így bevezetésre került 18 európai szabvány, többek közt a környezetminőség, az élelmiszerbiztonság és az állategészségügy terén.

A 2003-ban megerősített vidékfejlesztési politikák az Agenda 2000 útmutatásai mellett a vidékfejlesztés új kihívásaira próbálnak reagálni a következő területeken: élelmiszer-biztonság és minőség, állattartás, fiatal farmerek támogatása, erdőgazdaság támogatása, kevésbé hasznosítható területek támogatása, környezetvédelem.

A támogatási források kapcsán hozott kötelező érvényű intézkedések következtében új vidékfejlesztési értékeket vontak be a rendszerbe. Azoknak farmoknak, amelyek több mint 5000 euro direkt támogatást kapnak 2005-re 3%-kal, 2006-ra 4%-kal, 2007-re pedig 5%-kal csökkentik ezen forrásukat. Az intézkedéssel párhuzamosan 2006-tól megnyílik a támogatások második pillére, újabb forrásokat biztosítva a gazdaságoknak. Amikor a modulációs ráta eléri az 5%-ot, további 1,2 milliárd euro/év vidékfejlesztési forrást szabadít fel az EU. A csökkentett támogatásokat az egyes államok 80%-ban visszakapják. Ezt az összeget új vidékfejlesztési tervek elkészítésére és újraelosztásra fordíthatják.

AZ EU25-ÖK VIDÉKFEJLESZTÉSE 2004 UTÁN

2004. május 1-jével az ún. első körös országok felvételével 10 új taggal bővül az Európai Unió. Az európai integráció eddig soha nem tapasztalt bővítési hulláma komoly társadalmi-gazdasági kihívásokat teremt az Unió számára, ami a vidékfejlesztés terén is jelentős változásokat generál. Ezt alátámasztandó elég csak megemlítenünk, hogy a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma az első körös csatlakozó országokban Romániával és Bulgáriával kiegészülve 10-11 millió fő, szemben a 15-ök 7-8 millió főjével. A Csatlakozási Megállapodás VII. fejezete értelmében a 2000-2006-os tervezési

időszak közepén belépő országok számára speciális, két évre szóló vidékfejlesztési tervet dolgoztak ki, melynek angol elnevezése Temporary Rural Development Instrument (TRDI), vagyis Ideiglenes Vidékfejlesztési Eszköz. A támogatási forrás alapját az EMOGA Garancia Alapja adja, legfontosabb prioritásai közé az általános uniós tételek mellett a következő területek tartoznak:

- a létfenntartással küzdő farmok szerkezetváltási problémáinak támogatása,
- a termelői csoportok,
- a Közösségi szabványok bevezetése,
- a technikai segítségnyújtás,
- a direkt támogatások kiegészítése.

(http://europa.eu.int/comm/agriculture/rur/access/index_en.htm)

Az EMOGA Garancia Alapja mellett az újonnan érkező országok vidékfejlesztését egy Leader-típusú alap egészíti ki, melyet az EMOGA Orientációs Alapja finanszíroz. A 2002. december 13.-i koppenhágai döntés következtében a 10 csatlakozó ország összesen 5,8 milliárd euro támogatást nyert a 2004-2006-os időszakra (4. táblázat).

4. táblázat

Az EMOGA Garancia Alapja forrásai az EU-ban

EU 15-ök 2000-2006			EU 10-ek 2004-2006		
	millió €	%		millió €	%
Ausztria(1)	3207,9	9,7%	Ciprus(17)	74,9	1,3%
Belgium(2)	379,2	1,2%	Cseh Köztársaság(18)	542,9	9,4%
Dánia(3)	348,9	1,1%	Észtország(19)	150,5	2,6%
Egyesült Királyság(4)	1167,9	3,5%	Lengyelország(20)	2867	49,8%
Finnország(5)	2199,3	6,7%	Lettország(21)	328,1	5,7%
Franciaország(6)	5763,6	17,5%	Litvánia(22)	489,5	8,5%
Görögország(7)	993,5	3,0%	Magyarország(23)	602,5	10,5%
Hollandia(8)	417,1	1,3%	Málta(24)	26,8	0,5%
Írország(9)	2388,9	7,3%	Szlovákia(25)	397,2	6,9%
Luxemburg(10)	91,0	0,3%	Szlovénia(26)	281,6	4,9%
Németország(11)	5308,6	16,1%			
Olaszország(12)	4512,3	13,7%			
Portugália(13)	1516,7	4,6%			
Spanyolország(14)	3480,9	10,6%			
Svédország(15)	1130,0	3,4%			
Összesen(16)	32905,9	100,0%	Összesen(16)	5761,0	100,0%

Forrás (source): *Rural Development in the EU. European Communities, 2003*

Table 4: Grants of the EAGGF Guarantee Section in the EU

Austria(1), Belgium(2), Denmark(3), United Kingdom(4), Finland(5), France(6), Greece(7), Holland(8), Ireland(9), Luxemburg(10), Germany(11), Italy(12), Portugal(13), Spain(14), Sweden(15), Total(16), Czech Republic(17), Estonia(18), Poland(19), Latvia(20), Lithuania(21), Hungary(22), Malta(23), Slovakia(24), Slovenia(25)

A tárgyalások alatt igen komoly érdekkülönbségek alakultak ki, melyek csak hosszas egyeztetéssel vezettek kompromisszumos megoldásra. Ennek értelmében 2004-ben a csatlakozó országok az EU (nem csak vidékfejlesztésre, hanem összesen) támogatási átlag 25%-át kapják meg, ami 2005-re 30%-ra, 2006-ra pedig 35%-ra fog nőni. Ez a szint egyes esetekben maximum 55%-os lehet 2004-ben, 60%-os 2005-ben és 65%-os 2006-ban. A támogatási maximumot, a lehetséges 100%-ot a tervek szerint csak 2013-ra érik el az újonnan csatlakozók. Azt is meg kell azonban említenünk, hogy az Unióba belépő farmerek teljes egészében élvezhetik a CAP protekcionista piaci szabályozásait a gabonafélékre, marhahúsra, tejporra és vajra igényelhető intervenciós támogatások, másrészt exporttámogatások terén.

(http://europa.eu.int/comm/agriculture/rur/access/index_en.htm)

A 2004-2006-os időszakra a tíz csatlakozó ország teljes agrártámogatási kerete mintegy 9,8 milliárd euro, melynek 52%-a az ún. második pilléres kategóriában a vidékfejlesztést szolgálja (5,1 milliárd euro), 48% pedig az első pilléres termelői típusú kategóriába tartozik (4,7 milliárd euro) (Podmaniczky et al., 2003).

Magyarország lehetőségei

A csatlakozni kívánó országok régióinak döntő többsége (kivéve a fővárosok és a nyugati fekvésű régiók) az EU 75%-os egy főre jutó GDP értékei alatt található. Így Magyarország számára is a strukturális politika mellett a kohéziós politika számít majd a legfontosabb regionális támogatási formának. Becslések szerint 2006 után csak a Közép-Magyarországi Régió esik ki az 1. célkitűzés alá tartozó területek közül (a régió fejlettségi átlaga már 2000-ben is 75,6%-a volt az EU 15-öknek) (Illés, 2003). Az új tagországokban, így hazánkban is a Strukturális Alapokból érkező támogatások és a kohéziós támogatások aránya 70:30 lesz, így arányaiban jóval magasabb kohéziós támogatásból fogunk részesülni, mint a 15-ök.

A csatlakozás után (is) nagyon fontosak lesznek hazánk számára a Közösségi Kezdeményezésekből származó támogatási források, melyekből a vidékfejlesztés számára is fontos a határ menti, a transznacionális és az interregionális együttműködéseket támogató INTERREG és a kifejezetten vidékfejlesztéssel foglalkozó LEADER + és SAPARD. Mindent összevetve, Magyarország a 2004-2006-os tervezési periódusban összesen 350 milliárd forint EU forrás megszerzésére jogosult, melynek 36%-át a második pillérhez tartozó vidékfejlesztési keret teszi ki, azonban meg kell jegyeznünk, hogy megfelelő intézményrendszer, akkreditált programok és társfinanszírozás nélkül ezen összegek is (pl. korábbi SAPARD pénzek) csak papíron fognak szerezni (Podmaniczky et al., 2003).

IRODALOM

- European Communities, 1999. Europe's Agenda 2000. Strengthening and widening the European Union. 24.
- Hall C. M. et Page S. J. 1999: The Geography of Tourism and Recreation – Environment, Place and Space – Routledge, London, 1999. 309 p.
- Horváth Gy. (1998). Európai regionális politika. (1998). Dialóg-Campus Kiadó, Budapest-Pécs. 501.
- Horváth Z. (1999). Kézikönyv az Európai Unióról. Harmadik, bővített kiadás. Magyar Országgyűlés, 323.

- Illés I. (2003). Az Európai Unió regionális és vidékfejlesztési politikája 20064 után. In.: VI. Falukonferencia. A vidéki Magyarország az EU- csatlakozás előtt. Szerk.: Kovács Teréz. 30-43.
- Pete N. (2000). Az Európai Unió közös agrárpolitikája. A Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma. Budapest. 40.
- Podmaniczky L., Ángyán J., Ónodi G. (2003). A többfunkciós mezőgazdálkodás szerepe a vidékfejlesztésben. In.: VI. Falukonferencia. A vidéki Magyarország az EU-csatlakozás előtt. Szerk.: Kovács Teréz. 67-80.
- Régiók Európája, az Európai Unió regionális politikája. (2000). A Magyar Köztársaság Külügyminisztériuma. Budapest. 24.
- Regional Policy of the European Union/Az Európai Unió regionális politikája
www.europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm
- Regions: Statistical data 2003. European Communities 2003. 146.
- Rural Development in the EU. European Communities, 2003. 20.
<http://www.inforegio.cec.eu.int>
- Acceding Countries/Csatlakozó országok:
http://europa.eu.int/comm/agriculture/rur/access/index_en.htm

Levelezési cím (*corresponding author*):

Csapó János

Pécsi Tudományegyetem, Természettudományi Kar
Földrajzi Intézet, Turizmus Tanszék, Pécs, 7624 Ifjúság útja 6.
University of Pécs, Faculty of Natural Sciences
Institute of Geography, Department of Tourism
H-7624 Pécs, Ifjúság street 6.
Tel.: +3672503600/4822, Fax: +3672503600/4118
e-mail: striker@ttk.pte.hu